

SZAKDOLGOZAT

RÁCZ Renáta
óvodapedagógus szak

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Óvodapedagógus Szak

A tudásalapú társadalom kialakulásának lehetőségei

Magyarországon

Szakdolgozat

Belső konzulens:

Dr. Molnár Gábor

egyetemi docens

Készítette:

Rácz Renáta

F4ZNCP

levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet/ Anyanyelvi és

Gyermek kultúra Tanszék

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	5
1.1. Miért választottam ezt a témát, miért fontos?	5
1.2. A dolgozat felépítése	6
1.3. Kutatási módszerem.....	6
A SZAKIRODALOM FELDOLGOZÁSA	7
2.1. A tudásalapú és az információs társadalom definíciói	7
2.2. Az óvodapedagógus-képzés Magyarországon	8
2.3. Az óvodáztatás szabályozása	10
2.4. Milyen a jó óvodapedagógus?	12
2.5. Az óvodapedagógusok szerepe a tudásalapú társadalom kialakulásában, kompetenciái.....	14
2.6. Az óvoda szerepe a tudásalapú társadalom kialakulásában	17
2.7. A tudásalapú társadalom kialakulásának lehetősége	18
2.8. Milyen akadályai vannak a tudásalapú társadalom kialakulásának Magyarországon?	19
3.2. A kérdőív megválaszolandó része:	21
3.3. A kérdésekre adott válaszok elemzése és a szakirodalommal való összevetése	22
3.3.1. Életkor alapján	22
3.3.2. Nemek szerint:	23
3.3.3. Lakóhely szerinti eloszlás	23
3.3.4. A kitöltő és szüleinek végzettsége	23
3.2.5. Az Ön házastársának/élettársának iskolázottsága?.....	25
3.2.6. Ön jelenleg folytat-e tanulmányokat?.....	25
3.2.7. Nyelvtudás szerinti eloszlás	26
3.2.8. Ön fontosnak tartja-e a diploma vagy felsőfokú szakképesítés megszerzését?	26
3.2.9. Amennyiben gyermeke óvodás, mennyire elégedett az ott folyó neveléssel?.....	28
3.2.10. Ön miben változtatna az óvodai neveléssel kapcsolatban, mit tart fontosnak?	29
3.2.11. „Ön szerint milyen a jó óvodapedagógus?”	30
3.2.12.-13. Mi lett volna a foglalkozása, ha a gyermekkori álmát követi? Mi az Ön foglalkozása?	31
3.2.14. Emlékszik-e Ön az óvónénijére, milyen emlékei vannak vele kapcsolatban?	31
ÖSSZEFOGLALÁS	33
IRODALOMJEGYZÉK	36
MELLÉKLET.....	38

1. SZ. TÁBLÁZAT: A GYERMEKKORBAN VÁGYOTT FOGLALKOZÁS ÉS A JELENLEGI FOGLAKOZÁS ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	38
FÜGGELÉK.....	43

Bevezetés

1.1. Miért választottam ezt a témát, miért fontos?

A dolgozatommal szeretnék választ kapni arra, hogy adottak-e lehetőségek a tudásalapú társadalom kialakulásához Magyarországon. A tudásalapú társadalom kialakulásához az első és egyik legfontosabb feltétel a koragyermekkorai nevelés színvonala. Ebben az időszakban alapozható meg a gyermekek tanulás utáni vágya. Lévé, hogy én is óvodapedagógus vagyok, erre a kérdésre szeretnék koncentrálni. Az óvoda feladatai és az óvodapedagógusi munka szempontjából szeretném megvizsgálni a lehetőségeket. Ehhez azt kell megvizsgálnom, hogy megfelelő képzésben részesülnek-e, adottak-e a feltételek az elvárt színvonalú nevelés megvalósításához. Az állami intézkedések segítik-e a pedagógusok munkáját? Milyen intézkedései vannak a tudásalapú társadalom kialakulásának eléréséhez?

A lakóhely és a szülők végzettsége, műveltsége mennyire befolyásolja az utódok tanulásvágyát? Szeretném megvizsgálni, hogy az óvodapedagógusoknak mekkora a felelősségük a tanulás megszerettetésében, a gyermekek útra indításában a tanulás útján. Megfelelőek-e az óvodapedagógusok kompetenciái erre a feladatra, történt-e változás a képzésükben az utóbbi években?

Számomra azért fontos ez a téma, mert a későbbiekben szeretném jól és építően végezni a munkám, mint óvodapedagógus. Látni, hogy a gyerekek szakszerű óvodai nevelésével esélyt teremthetünk nekik a későbbi továbbtanuláshoz akkor is, ha ehhez szülői példával nem rendelkeznek. Lehet-e motiválni a gyerekeket a tudásvágyra?

A főtéma a tudásalapú társadalom kialakulásának lehetőségeit hivatott vizsgálni Magyarországon. E társadalmi forma kialakulásának alapvető feltétele a többnyire tudáson, információkon alapuló szakmák megléte. A tudásvágy és a tanulás megszerettetése koragyermekkorban alapozható meg, ezért a témát oly módon szűkíttem le, hogy az óvodapedagógusi munkakör és az óvoda, mint intézmény hatása szempontjából vizsgálom e témakört.

Dolgozatom elkészítéséhez kérdőívet is készítettem, amit nyolcvanöt fő töltött ki online felületen az internet használatával.

1.2. A dolgozat felépítése

A szakdolgozat írását a témával kapcsolatos szakirodalom feldolgozásával kezdtem. Először kitérve a tudásalapú, illetve információs társadalom és a *Lifelong Learning* fogalmára. Ezt követően az óvodapedagógus képzést szeretném megvizsgálni hazánkban; változott-e az utóbbi években, évtizedekben, kompetensek-e az óvodapedagógusok a tudás megalapozásában, illetve átadásában. Ezt követően utánajártam, hogy a törvényi szabályozások miképp segítik az óvodapedagógusok munkáját, illetve e társadalmi forma kialakulását.

A következő fejezetben azt vizsgáltam, hogy milyen a jó óvodapedagógus a szakirodalom szerint. Ezután arra tértem ki, hogy vajon mekkora szerepük van a tudásalapú társadalom kialakulásában? A szakirodalom feldolgozásának utolsó fejezetében utánajártam, milyen akadályai vannak Magyarországon a tudásalapú társadalom kialakulásának.

Az általam összeállított kérdőív válaszainak feldolgozása következik, ahol összefüggéseket próbáltam keresni a gyermekek és szülők végzettségével kapcsolatban. Az egyéni válaszok alapján megvizsgáltam az általános véleményeket és tapasztalatokat az óvodapedagógusokkal és az óvodai nevelés és gondozással kapcsolatban.

Végezetül összehasonlítottam a szakirodalom és a saját kutatásom eredményeit. Ugyanaz lesz-e a jó pedagógus a szülők és a szakirodalom szerint is? Látható-e javuló tendencia a továbbtanulás mértékében?

1.3. Kutatási módszerem

Online kérdőíves kutatási módszert választottam, melyben tizennégy kérdés szerepelt. A kérdésekre részben feleletválasztással, részben saját szavakkal, önállóan lehetett válaszolni. A feltett kérdések főként a képzettség fokára, az óvodapedagógusoktól elvárt kompetenciákra és a válaszolók foglalkozására, képzettségére irányultak. A kérdőív első elemei az életkorra, nemre és lakóhelyhelyre vonatkoztak. Érdekelt, hogy a szülők mit tartanak fontosnak az óvodai nevelésben és az óvodapedagógusok személyiségében. Érdekességképpen a gyermekkorban elképzelt munkára is kíváncsi voltam. Vajon hányan választották azt a foglalkozást, amit kisgyermekként elhatároztak? Hányan szerettek volna pedagógussá válni? Azt is szeretném megvizsgálni, hogy a lakóhely és a végzettség foka között van-e valamilyen összefüggés. Illetve az is érdekelt, hogy a gyerekeknek magasabb-e az iskola végzettségük, mint a szüleiknek?

A szakirodalom feldolgozása

2.1. A tudáslapú és az információs társadalom definíciói

Az információs társadalom pontos leírásához nincs általánosan elfogadott definíció. Több szociológus megfogalmazta a maga saját nézetét. Összességében azt mondhatjuk, hogy az információs társadalomban a dolgozók nagyobb része nem materiális, kézzel fogható elemekkel dolgozik, hanem információval, jelekkel és szimbólumokkal.

Az információs és a tudáslapú társadalom fogalma nagyon közel áll egymáshoz, hiszen a tudást nevezhetjük információnak is. Ezért véleményem szerint a kettő fogalom nehezen különíthető el egymástól. E két fogalomhoz még nagyon szorosan kapcsolódik egy harmadik is, a *Lifelong Learning*, vagyis az élethosszig tartó tanulás fontossága.

Z. Karvalics László szerint az információs társadalom definícióját közel ötvenféle módon megadhatjuk aszerint, hogy mely terület alapján szeretnénk meghatározni. A szakemberek abban sem értenek egyet, hogy egyes országokban mikor kezdődött a folyamat vagy egyáltalán kialakulóban van-e az információs társadalom (Z. Karvalics 2007, 34-36).

A *Lifelong Learning*, vagyis az életen át tartó tanulás egyik alapvető feltétele a tudáslapú társadalomnak. A *Lifelong Learning* összetett tevékenység, ami a koragyermekkortól halálunk pillanatáig tart. Magában foglalja a kötött iskolarendszerű tanulást, valamint a kötetlen ismeretszerzést is (Fülöp 2020, 319).

„A tudáslapú társadalom gazdasági és társadalmi kihívásai az egész életen át tartó tanulás jelentőségére irányították rá a figyelmet. Az életkori, társadalmi, gazdasági, szakmai sajátosságoknak és igényeknek megfelelően lehetőséget kell biztosítani a népesség mind szélesebb rétegei számára, hogy elsajátítsák a gazdaság és a technológia által megkövetelt új ismereteket és készségeket. Mindez azt jelenti, hogy ma már egészen fiatal kortól kezdve, meglehetősen idős korunkig el kell tudnunk sajátítani és fenn kell tudnunk tartani azokat a készségeket és kompetenciákat, amelyek lehetővé teszik számunkra tudásunk és felkészültségünk folyamatos megújítását” (Fülöp 2020, 316).

Tehát megállapítható, hogy a tudáslapú társadalom kialakulásának feltétele az egyének tanulási motivációja és a *Lifelong Learning* megléte. Ennek megalapozásában rendkívül fontos szerepe van a koragyermekkorai nevelésnek, így a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok munkájának. Koragyermekkorban az egyének nagyon szenzitívek az új ismeretek befogadására. Ilyenkor alakíthatók ki a társadalmilag elvárt szociális normák. Ebben az időszakban kell

minél több, a gyermek számára érdekes ismeretet átadni és felkelteni az érdeklődését különböző tevékenységek iránt.

A tudás felhasználásához fejlesztenünk kell az információfeldolgozó képességünket, hogy kiszűrjük az egész világon megtalálható információk közül azt, ami számunkra lényeges. A legtöbb anyagi ráfordítást a legfejlettebb országok biztosítják a tudás felhalmozására (Simai 2015, 5).

Ezen társadalmak megjelenésével összhangban, folyamatosan új iparágak és szolgáltatások jelennek meg, amit az oktatásnak is követnie kellene.

Simai szerint az, hogy „*a magyar társadalom minden szintjén lényegesen többen rendelkezzenek több tudással, mint az elmúlt évtizedekben*”, elengedhetetlen tényezője a tudásalapú társadalom kialakulásának (Simai 2015, 3).

2.2. Az óvodapedagógus-képzés Magyarországon

Brunszvik Teréz, az első kisdédóvó megalapításakor Budán, – a Krisztinavárosban lévő Mikó utcában – 1828-ban elsősorban a gyermekek napközbeni felügyeletét tartotta szem előtt, hogy az édesanyák tudjanak dolgozni és a kisgyermekek ne legyenek felügyelet nélkül. Elmondható, hogy az első óvodák inkább „gyermekiskolák” voltak, nem a mai értelemben vett óvodák (Bilibok-Sebestyén-Zibolen 1984, 6-7).

Az 1837/38-as tanévben indult meg a kisdédóvó képzés a Tolna vármegyei Tolnán.

Az első kisdédóvók férfiak voltak (Mészáros-Németh-Pukánszky 2005, 297), ám végül változott a szemlélet és úgy gondolták, a nők alkalmasabbak a koragyermekkori nevelésre, jobban képesek pótolni az anya hiányát, illetve szerepét, mert ösztönösen óvják a gyermekeket. Napjainkban is főleg nők választják az óvodapedagógus pályát.

Az 1891. évi törvény szabályozta az óvóképzést azáltal, hogy csak a polgári iskola vagy a gimnázium négy osztályának elvégzése után lehetett az óvóképző intézetbe jelentkezni. A jelentkezés feltételei az egészséges és ép testalkat, zenei hallás és a betöltött 14. életév voltak. A képzés mindössze két év volt. Az intézetben nevelést is oktattak a közismereti és készség-tárgyak mellett. A mintaóvodákban hospitálniuk kellett a növendékeknek, hogy lássák a gyakorlati óvók valós reakcióit a nevelésben. Gyakorlati és elmélet vizsgát egyaránt tenniük kellett a képzés végén. Ezután egy tapasztalt óvónő mellett dolgoztak, majd 18 éves korukban kapták meg a képesítő oklevelüket. Az óvodákban csak képesített óvó kaphatott munkát. (Pukánszky, 1997, 423)

Az 1950-es években biztosítani kellett a megemelkedett számú óvodába a szakembereket, ezért elindították a középfokú képzést pedagógiai gimnázium néven, amit az 1959-ben indított kétéves felsőfokú képzés váltott fel. 1985-től a képzés időtartama három év lett (Aggné 2014, 102).

„Úgy tűnik, hogy a képzés az első két évben megtanítja a pedagógusjelölteket a társadalmilag elvárt helyzetkezelésre, de az önismeretre, a saját képességek feltérképezésére igazán a gyakorlat tanít” (Kelemen 2008, 158). A cél a valóban gyakorlati tudással rendelkező pedagógusok képzése lenne. Ezzel szemben levelező tagozaton az első öt félévben 20 óra gyakorlatot kell csak teljesíteni szemeszterenként, az utolsóban pedig 10 nap a zárógyakorlat. Összességében elmondhatjuk, hogy a képzés során minden területről egy foglalkozást kell tartania egy levelezős hallgatónak, amit nem nevezhetünk elegendő gyakorlatnak az önálló munka elkezdéséhez.

Kelemen Lajos pszichológiai doktori disszertációjában, vizsgálatai révén arra a következtetésre jutott, hogy a levelezős hallgatók nincsenek hátrányos helyzetben a nappali tagozatos hallgatókkal szemben. A levelezős hallgatók a legtöbb esetben már szülők, ezért vannak nevelési tapasztalataik. A nevelési helyzeteket egy első évfolyamos levelezős hallgató, ugyanazon a szinten oldja meg, mint egy harmadéves nappali tagozatos. A kreativitás nem fejlődik a hallgatói évek alatt, ami a teljesítményorientált képzés hátránya. Javasolja a több kreativitást igénylő szeminárium bevezetését (Kelemen 2008, 129-136).

Véleménye szerint az alkalmassági vizsgán nem csak a tudás és az ismeretek szintjét, hanem a jelentkező személyiségét és készségeit is figyelembe kellene venni. Úgy gondolja, hogy a jó pedagógus legfontosabb eszköze a személyisége, ezért erre már az alkalmassági vizsgán nagyobb figyelmet kellene fordítani (Kelemen 2008, 153). A pedagógusok alkalmassági vizsgáján csak a beszédalkalmasság, az éneklés- és mozgáskészség a szűrő a jelenlegi gyakorlatban.

Az oklevél megszerzése után nem fejeződik be az óvodapedagógus tanulmánya. Az élet-pályamodell első állomásaként, megkezdődik a gyakornokságának két éve. E két év alatt a pályakezdő óvodapedagógust egy *mentor* segíti a saját intézményén belül, aki szakmailag és érzelmileg is támogatást nyújt számára. Az első évben a pedagógiai program megismerése, gyakorlati tudás szerzése, nevelési készségek elmélyítése és az intézmény kapcsolatrendszerének és dokumentumainak megismerése a friss diplomás fő feladata. A második évben az ismereteinek elmélyítése a cél, különös tekintettel a saját csoportjának mindennapjaiban. (Szent-Gály 2021, 265-267). A gyakornoki idő minősítő vizsgával zárul, miután a „Pedagógus I.” szintre léphet. Sikertelen minősítés után újabb két év gyakornoki idő következik. Ha a második

alkalommal is sikertelen vizsgát tesz, az adott intézményben megszűnik a munkaviszonya; egy másik intézményben viszont újrakezdeheti a gyakornoki szintet (Szent-Gály 2021, 269). A „Pedagógus II.” szintet a „Pedagógus I.” szint megszerzésétől számítva 11 éven belül meg kell szereznie. A „Pedagógus II.” fokozat megszerzése a pályán maradás feltétele. A következő két fokozat már nem kötelező, a pedagógus egyénileg dönthet azok megszerzéséről vagy az arról való lemondásról. A „Mesterpedagógus” fokozat eléréséhez minimum 14 év, a „Pedagógus II.” megszerzése után legalább 6 év szakmai tapasztalat és szakvizsga szükséges. Kutatótanár minősítést az kaphat, aki minimum 14 év szakmai tapasztalattal és „Pedagógus II.” vagy „Mesterpedagógus” minősítéssel már rendelkezik. Emellett munkájához kapcsolódóan tudományos fokozattal is rendelkezik és rendszeres szakmai publikációt folytat. E fokozat a „Kutatótanári pályázat” sikeres elbírálásával szerezhető meg (Szent-Gály 2021, 270-271).

Kijelenthető, hogy a pedagógusokat az életpályamodell arra sarkallja, hogy munkavégzésük mellett folyamatosan tanuljanak, fejlesszék és képezzék önmagukat. A tudáslapú társadalom kialakulásának szempontjából ez mindenképpen egy fontos modell, hiszen tudásukat folyamatosan gyarapítják, ezért remélhetőleg egyre több tudást is tudnak átadni a kisgyermeknek, a diákjaiknak és a hallgatóiknak. A „Kutatótanár” fokozat pedig csak és kizárólag tudományos munkák publikálásával érhető el, amivel társadalmunk kezébe is tudást adnak.

2.3. Az óvodáztatás szabályozása

Az 1891. évi kisdédóvási törvény volt Magyarországon az első törvény, ami a kisdédóvók működését szabályozta. Ám doktori értekezésében Podráczky arra következtetett, hogy a törvénynek nem csak szabályozási feladata, hanem rejtett célja az ország magyarosítása, a nemzet egységesítése volt (Podráczky 2007, 59-60). A törvény a köznevelési intézmények sorába veszi a kisdédóvókat. Az óvoda célja a 3-6 éves gyerekek testi, értelmi és erkölcsi fejlesztése, amellett, hogy *„ápolja szülei távollétében”* a gyerekeket (Pukánszky 1997, 423). A törvény leírta, hogy rendre és tisztaságra kell nevelni a gyermekeket, emellett fejleszteni és nevelni őket tanítás nélkül. Kötelezővé teszi az óvodát abban az esetben, ha a szülő nem tud egésznapos felügyeletet biztosítani a gyermekének, ellenkező esetben pénzbírsággal bünteti. Érdekes, hogy a mai viszonyokkal ellentétben, akkoriban egy kisdédóvó és egy dajka maximum 80 gyerekre vigyázhatott (Aggné 2014, 92).

Az 1953-as törvény kimondta, hogy a gyermekeket a „szocialista elvek” alapján kell nevelni és fel kell őket készíteni az iskolára. 1957-ben jelent meg a Nevelőmunka az óvodában

- Útmutatás óvónők számára, ami részletesen meghatározta az óvodák működésével kapcsolatos feladatokat, követelményeket, a foglalkozások anyagát és felépítését. Minden óvodára nézve kötelező érvényű volt (Aggné 2014, 98-99).

1971-ben egy újabb szabályozás jelent meg *Az óvodai nevelés programja* néven. A szabályozás kiemelte az egyéni bánásmód és a játék fontosságát. Egységes módszertani útmutatásokat adtak, az elérendő követelményekkel együtt (Bakonyi 2013, 35-36).

Az 1985-ös törvény emeli az óvodákat a nevelési-oktatási intézmények közé.

1989-ben megjelent az 1971-es program átdolgozása, amiben már nem szerepel a követelményrendszer, nagyobb szabadságot ad az óvónőknek a módszertanban, de még mindig egységes és minden óvodára kiterjedő útmutató (Bakonyi 2013, 37).

Az Óvodai nevelés országos alapprogramját 2009-ben és 2012-ben módosították.

2004-től Európai Unió kezdeményezésre kompetencia alapú programok indultak, aminek az egyik legfontosabb eleme az integráció volt. Az integráció első hullámában a sajátos nevelési igényű (SNI), majd a hátrányos helyzetű (HH), végül a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyerekeket vonták be. Az integráció szellemiségével összhangban újra nagyobb hangsúlyt kapott a játék és az érzelmi nevelés. A programban teljes mértékben elkülönült a szabad és a fejlesztő játék. Míg az előbbi egy spontán folyamat, addig az utóbbi egy irányított folyamat, ami valójában tanulás. (Bakonyi 2013, 39) A differenciálás fontossága új értelmet nyert, mert nem csak a sérült gyerekek, hanem minden gyermek különbözik egymástól, ezért eltérő ütemben haladnak a fejlődésben (Bakonyi 2013, 40).

A 2012-es köznevelési törvény megjelenését követően módosítani kellett az Óvodai nevelési program néhány pontján. Az új szabályozó, a 363/2012. (XII.17.) kormányrendelet a mai napig érvényben levő. Az óvodai nevelés országos alapprogramjába (ÓNOAP) a kor elvárásaihoz igazodva, bekerült a környezettudatosság, kiemelt szerepet kap az anyanyelvi nevelés, a családi intervenció, a hagyományok és az értékrend fontossága (Bakonyi 2013, 40-41).

A 2011. évi CXCV. Nemzeti köznevelési törvény kimondja, hogy az óvoda a köznevelési rendszer része és 3 éves kortól kötelező. Előírja, hogy minden olyan településen, ahol legalább 8 szülő igényli óvoda fenntartását, ott az önkormányzatnak erről gondoskodnia kell. (2011. évi CXCV. tv. 89.§ (1)) Tehát az óvoda látogatása 3 éves kortól kötelező és ehhez az állam és/vagy az egyház igyekszik minden segítséget megadni, támogatva a kisebb településeket is.

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (a továbbiakban OECD) gazdasági szempontból elemzi a tagországok rendszereit. Elemzéseikkel segítik a fejlesztés területeit és módszereit átlátni. Magyarország tekintetében öt területen javasoltak változást az óvodai nevelés és gondozás fejlesztésére:

- „1. a színvonal emelésére vonatkozó célok és a minimumelvárások szabályozása;
2. megfelelő színvonalú, általános tanterv kidolgozása, alkalmazása;
3. az emberi erőforrások fejlesztése: a nevelők képzésének és munkakörülményeinek javítása,
4. a családok és a közösség elkötelezettsége,
5. az adatgyűjtés, a kutatás és a nyomon követés támogatása.” (Török 2014, 60)

A színvonal emelése mást jelent a pedagógusoknak, és mást a szülőknek, a fenntartóknak és a társadalomnak. Eszerint az első fontos állomás, hogy meghatározzák a mindenki által elfogadott célokat. Magyarország fő feladata az esélyegyenlőség biztosítása lenne más szervekkel együttműködve. A hazai fejlesztésprogram pénzt invertált az óvodai épületek korszerűsítésére és felújítására, valamint a pedagógusképzés korszerűsítésére (Török 2014, 61).

Hazánk rendelkezik az úgynevezett Óvodai nevelés országos Alapprogramjával (ÓNOAP), ami lefekteti az óvodai nevelés és gondozás fő irányvonalait, elvárásait; ugyanakkor szabad kezét biztosít a foglalkozások anyagainak kiválasztásához. A fő mottója a játék fontossága és előtérbehelyezése. „*A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze.*” (363/ 2012, 6).

A 2012-es OECD Biztos Kezdet (Starting Strong) programjának egyik pontja szerint a kisebb létszámú csoportok alkalmazása növeli a nevelés és gondozás minőségét. Ebben az esetben több idő jut az egy-egy gyermekkel való személyes interakcióra, egyéni fejlesztésre, így magasabb szintű fejlődés tapasztalható. A pedagógusok jobban ki tudják elégíteni a különböző fejlettségi szinten levő gyerekek igényeit. Ahogy nő a pedagógus-gyermek arány, úgy a szóbeli interakciók a fegyelmezés és a rutinszerű kommunikáció felé tolódnak, ami nem kifejezetten segíti a gyermekek fejlődését. (Török 2015, 37).

2.4. Milyen a jó óvodapedagógus?

„*A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modellértékű szerepet tölt be.*” (ÓNOAP) Mint tudjuk, a gyermekek utánzással tanulnak, lemásolják a felnőttek viselkedését és reakcióit. Emiatt nagyon fontos, hogy az óvoda dolgozói, vagyis a pedagógusok, dajkák, pedagógiai asszisztensek mind helyes mintát mutassanak a gyermekeknek. A nap legnagyobb részében ők vannak a gyerekekkel, ezért a szocializációs szerepük nagyon nagy hatású.

Kelemen Lajos pszichológus doktori értekezésében azt a következtetést vonta le, hogy a pedagógusjelöltek általánosan magas szintű empátiával rendelkeznek, ami a képzés során már nem fejlődik tovább. (Kelemen 2008, 142) Azt is megállapította, hogy az óvodapedagógusok képzése során nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a személyiségvonások fejlesztésére, valamint a képességek és készségek fejlesztésére. Meglátása szerint -, amivel teljes mértékben egyetértek -, emelni kellene a gyakorlati órák számát, a követelményeket pedig ezzel szemben csökkenteni, hogy a gyakorlatokon ténylegesen (nevelési és gondozási) tapasztalatot szerezhessenek a hallgatók.

„A pedagógiai munka sikeressége ugyanis jelentős részben a lelki egészségtől, érettségtől függ. Az önismeret, az önbizalom és az önvédelem készsége feltétele a megfelelő szakmai személyiség kialakításának.” (Szebeni 2022, 58) Szebeni szerint a képzés során nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az önismereti kurzusokra és megküzdési stratégiák elsajátítására. A pedagóguspálya nagy valószínűséggel fenyeget kiégéssel, ezért is lenne fontos, ha társadalmilag megbecsülést és munkájuk során sikereket élhetnének meg. Az óvodapedagógusok rendkívüli stressznek vannak kitéve munkájuk során, mivel az egyre több hátrányos helyzetű gyerek (és család) miatt munkájuk nehezített, mert elsősorban a szociális lemaradásukat kell fejleszteni, csak aztán foglalkozhat az elvárt neveléssel, előírt foglalkozásokkal. (Szebeni 2022, 56-59)

Az alapgondolat szerint az óvodai nevelés csak kiegészíti a családi nevelést, de a sok hátrányos helyzetű gyermek miatt, sajnos az óvodapedagógusokra hárul a nevelés szinte minden mozzanata.

A szülők bevonása segíti a kisgyermek fejlődését és könnyebben integrálódnak a társadalomba. A hátrányos helyzetű gyermekeket segít felzárkóztatni, ezáltal csökken a lemorzsolódás veszélye az iskola megkezdése után. A 2011. évi Köznevelési Törvény kötelezővé tette az óvodai ellátást hároméves kortól, ezzel is segítve a hátrányos helyzetű gyermekek és családok helyzetét. Ez az intézkedés segíti a szülők újbóli munkába állását, a gyermekek pedig napközben ingyenes ellátást és fejlesztést kapnak az óvodákban.

Az adatgyűjtés és mérések a megvalósult fejlődést segítik követni, az esetleges hiányosságok kiszűrhetők vele. A gyermekekről több szempont alapján kell adatot szolgáltatni, mint például a szociális helyzetük, testi és mentális fejlődésük menete.

Az oktatásba invertált anyagiak megtérülnek az országoknak, ezért napjainkra minden országban igyekeznek segíteni és motiválni a tanulni vágyókat. Magyarországon a Munka Törvénykönyve például a felnőttek tanulását is segíti oly módon, hogy az iskolarendszerben tanulókat kötelezően el kell engedni a számonkérésekre a következő elv alapján: a vizsgákra négy napot, a diplomamunka elkészítéséhez pedig tíz munkanapot vehetnek igénybe – tanulmányi

szerződés hiányában fizetés nélküli szabadság formájában – igény szerint. (Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 115.§) Az államoknak jó befektetés, ha támogatják a felnőttek tanulását, hiszen egy adott munkavállaló, ha munkája mellett még szerez egy képesítést, akkor tudást halmoz fel, ismeretei több munkaterületre kihathatnak és ezzel a tudásalapú társadalom kialakulásához közeledhetünk.

„Az iskolázottság hatása egyértelmű: a magasabb iskolai végzettség minden országcsoportban egészségesebb életmóddal, s a közélet iránti nagyobb érdeklődéssel jár. Magyarországon – valamint a posztoszocialista országokban – az átlagosnál nagyobb társadalmi különbségek rajzolódnak ki. Az összefüggések látványosak ugyan, de egyrészt utalnunk kell arra, hogy az ok-okozati kapcsolatok iránya nem mindig egyértelmű, másrészt pedig arra, hogy egyes esetekben e kapcsolatok nem, vagy nemcsak közvetlenül, hanem áttételesen is – például a jövedelmen keresztül – érvényesülnek” (Györgyi 2014, 38). Györgyi rámutat a magasabb iskolai végzettség egyéb pozitív hatására is, mint például az egészségesebb életmód, ami a születéskor várható élettartam növekedését is befolyásolja.

„Az oktatási eredményesség egyik fontos mutatója, hogy az oktatási rendszer mennyire képes átadni azt a tudást, azokat az alapvető készségeket, amelyek a továbbtanuláshoz, a munkaerőpiacra történő kilépéshez feltétlenül szükségesek” (Fehérvári – Széll 2014, 42).

A magas színvonalú óvodai nevelés alapja a magasán képzett óvodapedagógus. Magyarországon az átláthatóság segítésére vezették be a pedagógus-életpályamodellt. A pedagógusok minősítő bizottság előtt védik meg portfóliójukat és mutatják meg alkalmasságukat a pályára, és hogy a pedagógus pályán magasabb szintre léphessenek. Ez a minősítési rendszer arra hivatott, hogy folyamatosan fejlessze és motiválja a pedagógusokat az előremenetelben (Oktatási Hivatal 2013, 13).

2.5. Az óvodapedagógusok szerepe a tudásalapú társadalom kialakulásában, kompetenciái

Az óvodapedagógusok kompetenciái elméletben szerteágazóak, a koragyermekkor minden részletével tisztában vannak, ismerik a jogi szabályozásokat a gyermekvédelem és az intézmény működése kapcsán, ismerik a biológiai és pszichológia fejlődés részleteit, tisztában vannak a gyógypedagógia alapjaival, hangszeren játszanak. Alapvető személyiségjegyeik közé tartozik az empátia, kiejtésük és testtartásuk tiszta, kreatívok, végtelen türelemmel

rendelkezik, ismerik a tartásjavító mozgássorokat, minden szituációban fel tudnak idézni több éneket, verset és mondókát.

Meggyőződésem, ha a fent említett kompetenciák minden pedagógusra jellemzőek lennének, akkor valóban a tudásalapú társadalom kialakulásáról beszélhetnénk, hiszen információik naprakészek lennének, tudásuk olyan mértékű lenne, amit valóban tudnának alkalmazni és továbbadni.

A gyakorlatban sajnos nem minden esetben adottak ezek a feltételek. A pedagógusok nincsenek tisztában minden fent említett információval. Az idősebb generáció nem segíti a pályakezdőket, mert szerintük azt a rendszert, ami „negyven éven át” működött, nem kell megváltoztatni; a fiatal, motivált, a kor igényeinek lehetőségeit jobban érző pedagógusok új meg látásait elnyomják, vagyis nem hagyják érvényesülni a frissen vagy nem rég diplomázott kollégáikat. Úgy gondolom, hogy emiatt is sok a pályaelhagyó az óvodákban.

A falvakban és a városok peremvidékein sok a hátrányos helyzetű gyermek, akik az óvodai nevelésben találkoznak először az elfogadott szociális és társadalmi normákkal. Velük először el kell fogadtatni a szabályokat, aztán lehet csak az építő jellegű foglalkozásokat bevezetni.

Az óvodapedagógusi munka egy olyan pálya, amit csak mély elhivatottsággal lehet jól végezni. Naponta ugyanazt a színvonalat kell nyújtani a gyerekeknek és a fizetett munkaidőn túl is készülni a foglalkozásokra és a különböző programokra.

A koragyermekkori nevelés és gondozás legfontosabb résztvevői az óvodapedagógusok és kisgyermeknevelők. Hatalmas felelősség hárul rájuk abban, hogy megalapozzák a kisgyermek tanulási szokásait, kedvét, kellőképpen fenntartsák a motivációjukat az új ismeretek megszerzésére.

A készségek, mint kitartás és motiváció elsajátítása nélkülözhetetlen a későbbi sikeres tanuláshoz, így ezek alapjait ebben az időszakban kell elsajátítani (EU 2011, 3.1.).

A *felvi.hu* leírása alapján az óvodapedagógusok kiváló kompetenciákkal rendelkező szakemberek, de sajnos a gyakorlatban ez nem valósul meg. A szak leírása szerint ismereteik olyan szerteágazóak, hogy pontosan ismerik a fejlődés menetét, mind pszichológiai, mind biológiai szempontból. A gyógypedagógia területén is kimagasló tudással rendelkeznek; képesek önállóan fejleszteni a kisgyermekeket az óvodai nevelés keretein belül és felismerik egy-egy tünet alapján az elmaradás okát, így azonnal megkezdhetik az egyéni fejlesztésüket csoporton belül vagy kompetens szakemberhez tudják továbbítani a kisgyermeket.

A tudásalapú társadalom kialakulásához az egyik legfontosabb feltétel a magasan képzett pedagógusok megléte, akik szívükön viselik a kisgyermek nevelését, szocializációját és fejlődését. Talán azt is mondhatom, hogy a kisgyermekben látják a felnőtt, teljes és kész embert.

Egyre több országban – ahogy Magyarországon is – már az alaptanterv része a különleges bánásmódot igénylő gyermekek pedagógiája. A gyermekcsoportokban egyre több a speciális igényű gyermek, fel kell készíteni a pedagógusokat erre a helyzetre (EU 2011, 3.2).

Naponta érdekes foglalkozással tudnak készülni. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja (ÓNOAP) által előírt minden területen kiterjedt tudással rendelkeznek: verselés-mesélés, mozgás, külső világ tevékeny megismerése (matematika és környezet), rajzolás, festés, mintázás és kézi munka, ének, zene, énekesjáték és gyermektánc.

Napjainkban jellemző a magas pedagógushiány is országszerte, emiatt sok óvoda működése is veszélybe került. A kisebb, főleg falusi óvodákban, sok esetben csak egy óvodapedagógus dolgozik, akinek szerencsés esetben egy pedagógiai asszisztens és egy dajka segíti a munkáját. Emiatt az óvodapedagógusok leterheltek, ami a munkájuk színvonalára is kihathat.

Az óvodákban egyre több a fejlesztést igénylő kisgyermek, amit az óvodapedagógusnak kell ellátnia az óvodai nevelés keretein belül. A fejlesztésre való felkészülés több időt igényel a pedagógus részéről. El kell készítenie az egyéni fejlesztési terveket és fel kell rá készülnie. A fejlesztések már önmagukban értékes időt vonnak el a délelőtti tevékenységektől. Az óvodában átlagosan napi két óra áll rendelkezésre a nevelésre. A gyerekek 8.30 óráig megérkeznek az óvodába, majd reggeliznek. 11.30 óra körül már kezdenek készülni az ebédhez, kezdődik a mosdóztatás. Ebéd után pedig már csak tisztálkodás és alvás van, mielőtt hazaviszik a gyerekeket. Napi két gyerek fejlesztése minimum 30 percet vesz igénybe. Emellett tartani kell egy 20-30 perces foglalkozást és gyakorlatilag nagyon kevés idő marad a napi beszélgetésekre, a játékba való bekapcsolódásra, a szabad játékra, a levegőzésre és a napi mozgásra. Az előbbi leírás a legrosszabb körülményeket írja le, de sajnos sok helyen találkozhatunk ezzel a helyzettel a valóságban.

Pedagógiai asszisztensként én egy ilyen egycsoportos falusi óvodában dolgozom, ezért van rálátásom erre a helyzetre. Szeptemberben még két óvodapedagógusa volt a csoportnak, de márciustól a nyugdíjas korú kollégának mennie kellett egyéb okok miatt. Ha már egy csoport két óvodapedagógussal működik, természetesen az elvárt tevékenységek könnyebben megvalósíthatók.

Több tanulmány szerint a tudásalapú társadalom kialakulásához a koragyermekkori tanulás a legfontosabb tényező, hogy kialakuljon a kisgyermekben a tanulni akarás, ami alapvető feltétele a *Lifelong Learning*-nek. Ehhez megfelelő motiváció és az óvodapedagógus részéről

megfelelő példamutatás, élményekben gazdag tevékenységek szervezése szükséges. Lehetőség szerint minél többet kell kísérletezni a gyerekekkel, hogy lássák az ok-okozati összefüggéseket és minél több szemléltetőeszközt kell használni, hiszen ők még tapasztalataik és élményeik alapján tanulnak, nem direkt módon. Rendkívül fontos az emlékezet fejlesztése, amit verselés-sel, mondókázással és énekléssel fejleszthetünk a legjobban.

Nagyon fontos a hátrányos helyzetű kisgyermek szocializációjának segítése, hogy az iskolában már ne legyen probléma számukra a beilleszkedés és ismerjék az alapvető társadalmi normákat. Ebben a korban kell megalapozni a szokásokat, mint például a tisztálkodás, viselkedés, társas kapcsolatok, étkezés, WC használat területein. Ideális esetben a szokások alakítása a szülői minta és az óvodai nevelés együttes feladata. Az Európai Unió (EU) közleménye szerint e rendelkezés segíti a szociális fejlődést, és csökkenti a matematikai és szövegértési különbségek mértékét.

2.6. Az óvoda szerepe a tudásalapú társadalom kialakulásában

A tudásalapú társadalom kialakulásának egyik meghatározó feltétele az ország oktatáspolitikája, ami nagyban meghatározza annak gazdasági és társadalmi fejlődését. A jól működő rendszer biztosítja, hogy az egyének megfelelő tudással és képesítéssel lépjenek a munkaerőpiacra. Az oktatási rendszer első szintje az óvoda, ahol 3-6 éves gyerekek nevelése és gondozása történik. Ebben a korban alakíthatók ki az egyén kompetenciái, ami a későbbi sikeres személyiségfejlődést, iskolai teljesítményt és a társadalmi integráció sikerességét is befolyásolja. Az óvodai nevelés számos területen segíti a gyermekek fejlődését és ezzel párhuzamosan a hagyományok és kulturális értékek megismerését, a társadalmilag elvárt viselkedési normákat, ami a későbbi sikeres társadalmi integrálódás alapja. (Török 2015, 12-13).

Az előzőek hatására egyre több ország ismeri fel az óvodáztatás fontosságát. Az intézményi nevelés mellett más ellátásokkal (adókedvezmény, anyagi támogatás, fizetett szülői szabadság) is igyekeznek segíteni a gyermekek minőségi nevelését (Török 2015, 15).

A 2011. évi CXCV. köznevelési törvény kimondja, hogy a „*A köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorú fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.*” (2011. évi CXCV. törvény 3.§ (6)).

Az OECD vizsgálatai szerint a jó minőségű kisgyermekkori neveléssel csökkenthetők az eltérő szociális háttérből adódó hátrányok, de akár a gyermekek veleszületett képességkülönbségei is (Török 2015, 13). Mindehhez csak egy jól képzett, elhivatott óvodapedagógusra van szükség.

2.7. A tudásalapú társadalom kialakulásának lehetősége

Az Európai Unió közös célként tűzte ki a koragyermekkori nevelés és gondozás fejlesztését minden országában. A 2011. évi közleményükben — *Koragyermekkori nevelés és gondozás: hogy minden gyermek szilárdan megalapozhassa jövőjét* — olvashatunk erről részletesen. Álláspontjuk szerint a koragyermekkori nevelés (0-6 év között) nélkülözhetetlen a későbbi sikeres fejlődéshez, társadalmi integrációhoz és az egész életen át tartó tanulás kialakulásához. Ebben a korban a nevelésnek a későbbi neveléshez képest, sokkal mélyebb hatása van. Ezért nagyon fontos a magasan képzett munkaerő, hogy megalapozhassák a gyermekek jövőjét. Az ekkor elért sikerek csökkentik az iskolai lemorzsolódás mértékét és egyben növelik az élethosszig tartó tanulást.

Az esélyegyenlőség biztosítása alapvető feladat ahhoz, hogy minden gyermek megkaphassa a színvonalas nevelést és gondozást. Főként a hátrányos helyzetű gyermekeket segítik azzal, hogy támogatják a bölcsődei elhelyezést, aminek segítségével a szülő dolgozni tud, a gyermek pedig napközben szakszerű ellátásban részesül. Szintén ezt a törekvést követi a 3 éves kortól kötelező óvodáztatás. Ahhoz, hogy mindenki bölcsődei és óvodai ellátásban részesüljön, új intézményeket hoztak létre, illetve korszerűsítésekbe fogtak országosan (EU 2011, 1.).

A férőhelyek növelése mellett fontos a minőségi nevelés biztosítása is, mivel a koragyermekkori nevelés kihat az egész életünk tanulási folyamatára. Ennek értelmében igyekeznek támogatni a pedagógusok fejlődését és az EU támogatja a neveléssel és gondozással összefüggő kutatásokat is a színvonal javítása érdekében (EU 2011, 1.). A gyermekek intézményi ellátása a családoknak is kedvez, mert így a szülők dolgozni tudnak, munkájukért fizetést kapnak, s mellette adókedvezményt.

A színvonalas nevelés és gondozás biztosításával csökkenthetők a szociális fejlődés különbségei, ráadásul a matematikai és szövegértés teljesítménye is javul vizsgálataik szerint (EU 2011, 2.).

A koragyermekkorai nevelésbe fektetett tőke a legnagyobb mértékben megtérül, mégis átlagosan kevesebbet invesztálnak az országok erre a korcsoportra, mint a későbbi iskolai oktatásra (EU 2011, 3.).

2.8. Milyen akadályai vannak a tudásalapú társadalom kialakulásának Magyarországon?

„Az ország teljesítményének javítása, az új feltételekhez való alkalmazkodás, az eligazodás és a különböző kockázatok kezelésének új igényei azt követelnék, hogy a magyar társadalom minden szintjén lényegesen többen rendelkezzenek több tudással, mint az elmúlt évtizedekben.” (Simai, 2015).

Szintén Simai (2015) írja, hogy országunk jelentősen elmarad a nyugat-európai országokhoz képest a felsőfokú végzettségűek számában és gyengék a munkavállalók alapvető ismeretei. Ennek alapvető akadályai az oktatás-nevelés hiányosságai és annak nem megfelelő hatékonysága. Egy másik probléma az oktatási rendszer minősége. A szabad iskolaválasztás elméletben jó gondolat, de a gyakorlatban egy helyre gyűjti a jobb pedagógusokat és a tanulók egy bizonyos társadalmi rétegből kerülnek ki. Ez pedig nem össze-, hanem széthúzza az esélyegyenlőség lehetőségét. *„Összességében tehát, Magyarország iskolarendszere rendkívül selektív, vagyis ahelyett, hogy mérsékelné, újratermeli, sőt számos esetben még erősíti is a társadalmi egyenlőtlenségeket.”* (Fehérvári – Széll 2014, 46).

A pedagógusi pálya nem vonzó a fiatalok számára a bérezés miatt. Az életpálya modell a kezdő pedagógusoknak nem kedvez, csak a nyugdíjhoz közeledve ad elvárt bérezést. Saját tapasztalatom, hogy egy multicégnél dolgozva többet lehet keresni szakképzetlenül, mint egy kezdő pedagógus bére, és ez sajnos nem motiválja az ifjúságot a pályaválasztásnál. A társadalmi megbecsülés hiánya miatt is veszít a pedagóguspálya a vonzerőjéből.

Lannert tanulmányában olvashatjuk, hogy a pedagógusok által adott értékelés nagy horderővel bír a gyerekek számára. Az alulértékelés sokat ronthat, a felülértékelés pedig rendkívüli motivációval bír a gyerekek számára. Sajnos a tanulmányok szerint a hátrányos helyzetű gyerekeket szokták alulértékelni, ezért az amúgy sem motiváló családi háttér mellé még egy negatív értékelés sokat ront a tanulási vágyaikon (Lannert 2018, 12). A pedagógusoknak tisztában kellene lenniük a gyerekekre gyakorolt hatásukkal. A hátrányos helyzetű gyerekekre nagyobb figyelmet kéne szentelniük és ténylegesen segíteni őket az integrációban.

Magyarországon a lexikális tudás még napjainkban is az elvárt, szemben például a helyzetfelismeréssel, problémamegoldó képességgel. 2000 óta a tanulók és felnőttek körében részben ezért romlik a tanulási vágy. Az oktatást örömtelivé és kissé játékosná kellene formálni - a kor elvárásai amúgy is nagyon gyors ütemben változnak a tudás terén -, így hívogatóbb lehetne a tanulás és a gyakorlati oktatás jobban felkészíthetne a munka világára (Lannert, 2018, 17-18).

A tudásalapú társadalom kialakulását nehezítik a párválasztási szokások is. Erát és társai tanulmányukban arra az eredményre jutottak, hogy a gyermekek végzettsége általában megköveteli szülei végzettségi szintjével, ahogy a párjuké is. A legnagyobb csoport a középfokú végzettséggel rendelkezőké. Ugyanakkor hangsúlyozták, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező egyének száma lassan, de növekszik, az alacsony végzettségűeké pedig stagnál. A vizsgálatuk rámutatott, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek egyre nagyobb méreteket öltenek Magyarországon, ami a társadalom teljes átjárhatatlanságához vezethet a közeljövőben. A helyzetet súlyosbítja, hogy a diplomások jellemzően a városokban, míg az alacsonyabb végzettségű egyének inkább kisebb településeken élnek, ami szintén elválasztja egymástól a társadalmi rétegeket. (Erát et al. 2022, 196-197).

Egy másik probléma, hogy a pedagógus pályát arányosan sokkal kevesebb férfi választja, mint nő; különösen, ahogy a gyerekek életkori szintjén haladunk lefelé. Az óvodapedagógusi pályán 2009-ben a fejlett országokban 93%-ban dolgoztak nők. Ez a mai szociális viszonyok miatt azért sem egy jó arány, mert egyre nő az apa nélküli családok száma. A gyermekek egészséges fejlődéséhez szükségük van mindkét nem szerepmintájára, de így az intézményekben és otthon is csak a női mintával találkozhatnak sok esetben. Az Európai Unió célkitűzései között szerepel, hogy a férfiak számára is vonzóvá tegyék az óvodapedagógus szakmát. A férfiak szerepvállalásával a béreket és a társadalmi megbecsültséget is emelni lehetne. (Török 2015, 35).

Saját kutatás

3.1. A kutatás célja

A szakirodalom áttekintése közben felmerült bennem néhány kérdés, amire szerettem volna választ kapni. Kérdőívem segítségével annak a kérdésnek a megválaszolásához szeretnék hozzájárulni, hogy mennyire elégedettek a szülők a magyarországi óvodai neveléssel napjainkban. Milyen elvárásaik vannak az óvodapedagógusokkal és az óvoda intézményével szemben? Egy családban állandó-e a végzettségi szint? Szerettem volna utánajárni, hogy a gyermekek magasabb fokú végzettséggel rendelkeznek-e, mint szüleik. Azonos fokú iskolázottságú párt választunk-e magunknak?

Érdekelt az is, hogy a lakóhely típusa befolyásolja-e a tanulást? A falun, illetve kisebb településen élők alacsonyabb végzettségűek-e, mint a városiak.

3.1.1. A kérdőív anyaga és módszerei

Online kérdőívben kértem a kérdéseim megválaszolását a közösségi média felületén. A vártnál sajnos sokkal kevesebben, mindösszesen 85 fő töltötte ki, a várt legalább 100 fővel szemben. A felmerésem eredményei ennek következtében nem reprezentatívak a válaszolók alacsony létszáma miatt és nem alkalmasak a szakirodalom alátámasztására. Mégis próbálok válaszokat kapni a kérdéseimre. A kérdőív eredményeit csupán a szakirodalomban található elméletekkel próbáltam összehasonlítani, illetve kiemeltem néhány érdekességet.

A tizennégy kérdésből kilencre feleletválasztással, öt kérdésre pedig (rövid) szöveges válasszal lehetett választ adni. A felmérés anonim módon zajlott annak érdekében, hogy minél őszintébb válaszok szülessenek és adatvédelmi szempontból semmilyen módon ne legyenek beazonosíthatóak a válaszolók.

3.2. A kérdőív megválaszolandó része:

- életkor

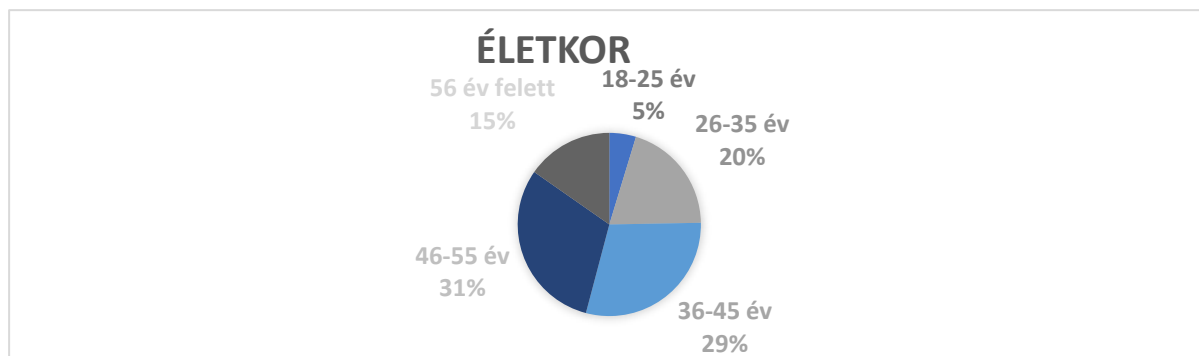
- nem
- lakhely
- a válaszoló és szülei végzettsége
- házastársa/élettársa végzettsége
- jelenleg folytat-e tanulmányokat, tervezi-e
- nyelvtudás
- fontosnak tartja-e a diploma/szakképesítés megszerzését
- ha gyermeke óvodás, elégedett-e az ott folyó neveléssel
- miben változtatna az óvodai nevelésben, mit tart fontosnak
- milyen a jó óvodapedagógus
- mi lett volna a foglalkozása, ha a gyerekkori álmát követi
- mi a foglalkozása
- emlékszik-e óvónénijére, milyen emlékei vannak róla

3.3. A kérdésekre adott válaszok elemzése és a szakirodalommal való összevetése

3.3.1. Életkor alapján

- 18-25 év közötti: 4 fő
- 26-35 év közötti: 17 fő
- 36-45 év közötti: 25 fő
- 46-55 év közötti: 26 fő
- 56 év feletti: 13 fő

1. sz. diagram: A válaszadók életkori eloszlása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók közel fele 26-45 év közötti, aktív korú. Ez a korosztály nagy eséllyel folytathat tanulmányokat, ahogy az a tudásalapú társadalomban elvárható lenne.

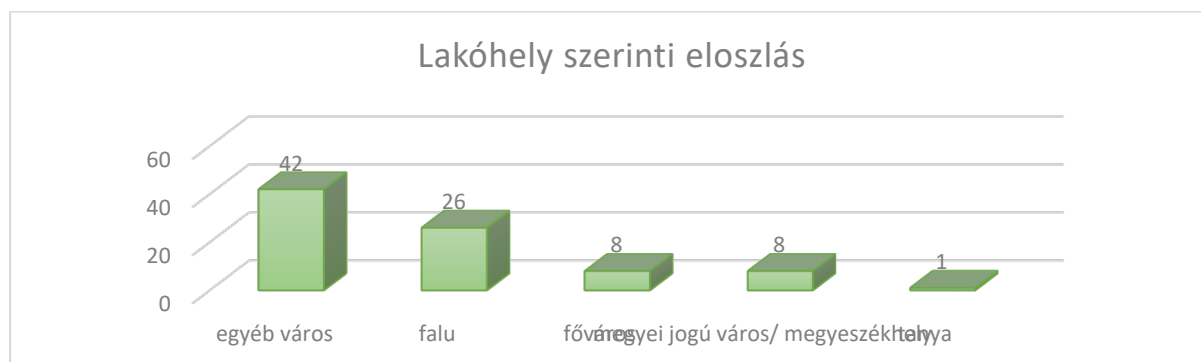
3.3.2. Nemek szerint:

Összesen 72 nő és 13 férfi töltötte ki a kérdőívet. Érdekesebb eredmények születhettek volna, ha szorosabb arány születik. Azt a következtetést is levonhattam volna, hogy melyik nem tanul szívesebben.

3.3.3. Lakóhely szerinti eloszlás

A válaszolók közül 58 fő városban, míg 27 fő falun vagy tanyán él. A szakirodalom szerint azt várhattam, hogy a felsőfokú végzettségűek aránya magas lesz a felmérésben szereplők körében. Ez a feltevés be is igazolódott, mert valóban több a felsőfokú végzettségű, mint a közép- vagy alacsonyfokú végzettségű válaszoló.

2. sz. diagram: Lakóhely szerinti eloszlás

Forrás: saját szerkesztés

3.3.4. A kitöltő és szüleinek végzettsége

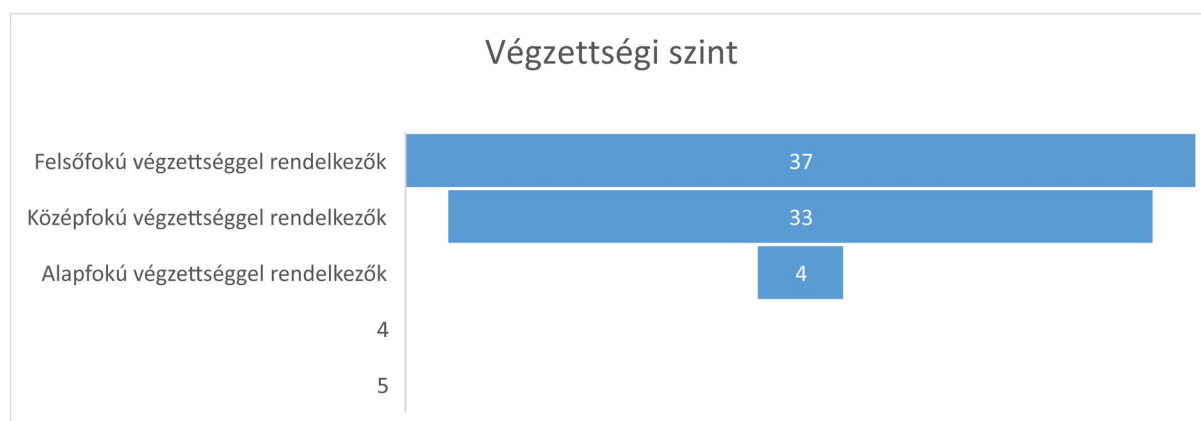
Összességében elmondhatjuk, hogy a kérdőívem a várt eredményt adta arra a kérdésre válaszolva, hogy a végzettség foka mennyire állandó egy családban. A szülők végzettségénél a magasabb szintet vettem figyelembe. Mint fentebb leírtam, Erát és társai (2022), azt a

következtetést vonták le, hogy a gyermek végzettsége a legtöbb esetben megegyezik a szülő végzettségével, illetve a (házas)társ is azonos szintű végzettséggel rendelkezik; vizsgálatuk szerint a legnagyobb csoport a középfokú végzettséggel rendelkezők. Az én kérdőívem más eredményt hozott, ami azzal magyarázható, hogy nem országos szintű felmérést készítettem. Felmérésem szerint nagyobb a felsőfokú végzettségűek aránya, mint a középfokúaké. A tudásalapú társadalom kialakulásához ez egy nagyon szép eredmény lenne, mert így azt láthatnánk, hogy a gyermekek már magasabb fokú tanulmányokat végeznek, mint szüleik, így haladunk a nagyobb tudás birtoklása felé.

Ugyanakkor a magasabb számú felsőfokú végzettség a kormány intézkedéseinek és a társadalmi változásoknak is köszönhető lehet, ahogy személyes példám is mutatja. A szüleim szegény, mezőgazdasági munkáscsaládból származtak. Mindketten csak az alapfokú tanulmányaikat fejezhették be, majd dolgozniuk kellett, hogy anyagilag segítsék családjukat. Szüleim szerettek volna továbbtanulni, ezért minket, gyerekeiket mindig támogattak a tanulásban. Három testvéremnek öt diplomája van: általános iskolai hittanár és kánonjogász; tanító, könyvtáros és magyar tanár; valamint személyügyi szervező; én pedig remélhetőleg most szerzem az elsőt, mint óvodapedagógus.

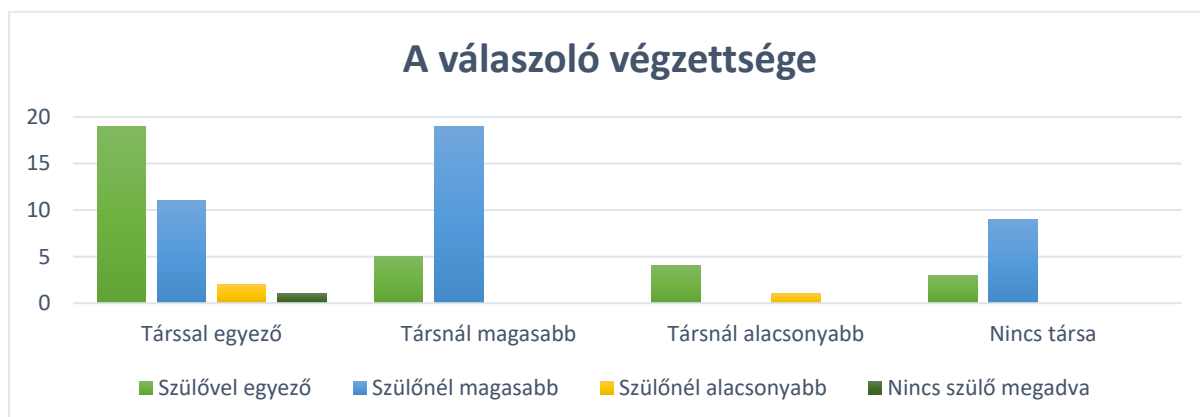
A kérdésemre 74 érvényes választ kaptam, tizenegyen nem adták meg saját végzettségüket, így ezeket nem tudtam mihez viszonyítani. 31 főnek egyezik összesen a végzettsége a szülőkével (42%), viszont 39 főnek magasabb a végzettsége, mint szüleinek (53%). 19 válaszoló végzettségének foka egyezik meg mind szüleiével, mind társával (26%). Tizenegyen a szüleiknél magasabb és a társukkal egyező végzettségűek (15%). Az alábbi két diagramon jól láthatóak az eredmények. A diagram adatai nem tesznek különbséget a végzettségi fokok között.

3. sz. diagram: A válaszadók végzettségi szintje

Forrás: saját szerkesztés

4. sz. diagram: A válaszadó végzettsége összehasonlítva szüleiével és társával

Forrás: saját szerkesztés

3.2.5. Az Ön házastársának/élettársának iskolázottsága?

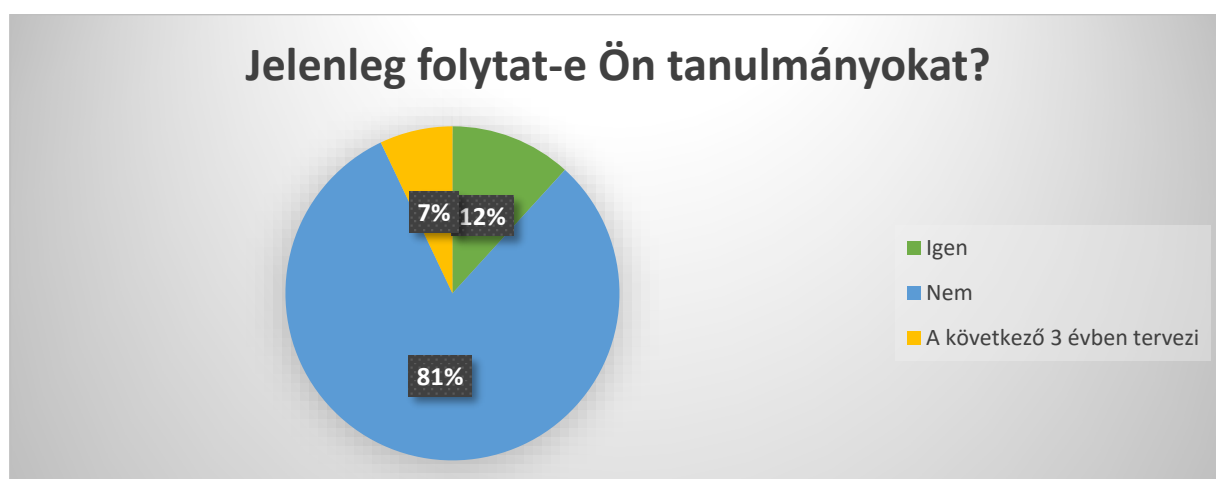
Ezt a kérdést a 3.2.4. kérdéssel együtt dolgoztam fel.

3.2.6. Ön jelenleg folytat-e tanulmányokat?

Tízen válaszolták, hogy jelenleg felsőfokú tanulmányokat folytatnak, hatan tervezik az elkövetkező 3 évben. A számottevő többség, 69 fő nem folytat tanulmányokat és már nem is tervezi. A jelenleg tanulók közül ketten 25 évesnél fiatalabbak, öten 26-35 év közöttiek, hárman pedig 36-45 év közöttiek. A tervezők közül minden korosztályból érkezett válasz.

Ennél a kérdésnél, magasabb számú válaszolóra számítottam, akik jelenleg is tanulmányokat folytatnak, tekintve a többségében aktívkorú válaszadót. De összevetve a felsőfokú végzettséggel rendelkezők viszonylag magas számával, ez jó eredménynek tekinthető.

5. sz. diagram: Jelenleg folytat-e Ön tanulmányokat?

Forrás: saját szerkesztés

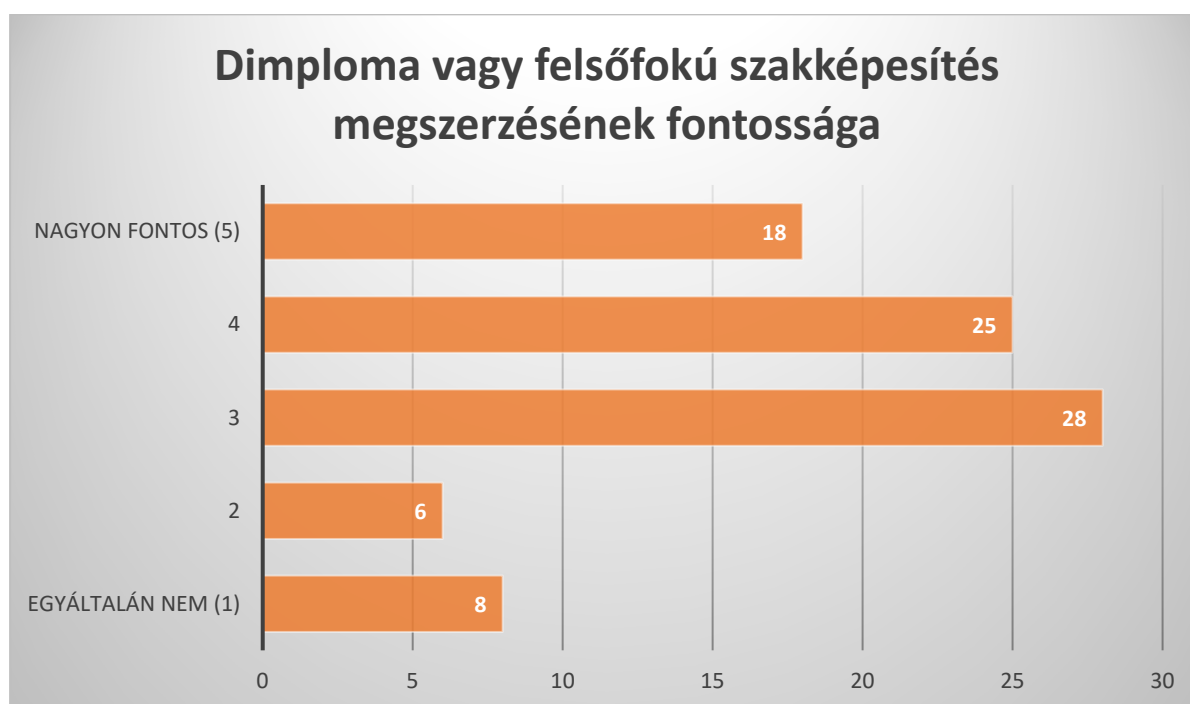
3.2.7. Nyelvtudás szerinti eloszlás

Egy másik nyelv ismerete véleményem szerint elengedhetetlen a tudásalapú társadalomban. Mint az alábbi ábrán jól látszik, a válaszolók 43%-a, 37 fő nem beszél más nyelvet. Figyelembe véve, hogy 39 fő idősebb 46 évesnél, már nem tűnik olyan magas számnak. E korosztály oktatásában még nem fektettek nagy hangsúlyt a nyelvismeretre. Én húsz éve fejeztem be a középiskolát, akkor már szinte elvárás volt iskolánkban a minimum egy középfokú nyelvvizsga megszerzése.

3.2.8. Ön fontosnak tartja-e a diploma vagy felsőfokú szakképesítés megszerzését?

Kérdésekre pontozással lehetett választ adni arra, hogy mennyire tartják fontosnak a felsőfokú diploma megszerzését. Az „5” a nagyon fontos és az „1” az egyáltalán nem fontos. A diagramra ránézve azonnal láthatjuk, hogy a többség fontosnak tartja. Csak 21% szerint nagyon fontos, ami számomra meglepő arány, mert a válaszolók 52%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

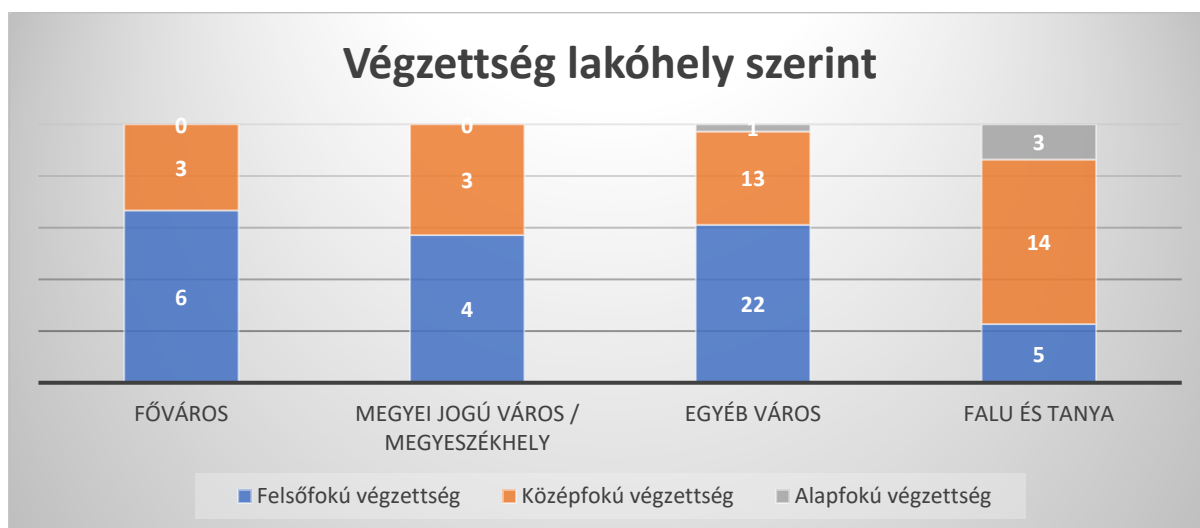
6. sz. diagram: Mennyire tartja fontosnak a diploma megszerzését

Forrás: saját szerkesztés

Szintén Erát és társai (2022) kutatásában olvashatjuk, hogy a felsőfokú végzettségűek többnyire városokban, míg az alacsonyabb végzettségűek inkább kisebb településeken élnek. Ez a megállapítás az én felmérésemre is igaz, ahogy az a 7. számú diagramról is jól leolvasható. A legtöbb (86%) felsőfokú végzettségű válaszadó városban él. Véleményem szerint ez a diagram tükrözi az országos viszonyokat. Arányait tekintve jól látható, hogy míg egy faluban vagy tanyán a középfokú végzettségűek vannak a legtöbben, addig az alafokú végzettségű lakos is itt a legtöbb, a felsőfokú pedig a legkevesebb. Egy városban már közel kétszer annyi a diplomás, mint a középfokú végzettségű. A megyei jogú városokban és megyeszékhelyen közel fele-fele az arány, a fővárosban pedig több, jelen felmérés szerint kétszer annyi a diplomás, mint a középfokú végzettségű. Ezek az eredmények valószínűleg nem felelnek meg a valóságnak, de jól tükrözik a felsőfokú végzettségűek arányát a különböző méretű településeken.

7. sz. diagram: Végzettség lakóhely szerint

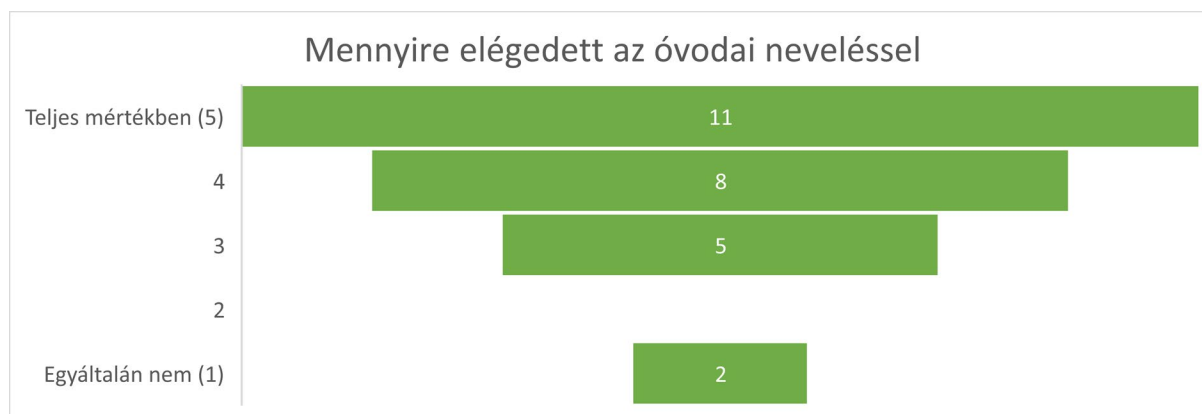

Forrás: saját szerkesztés

3.2.9. Amennyiben gyermeke óvodás, mennyire elégedett az ott folyó neveléssel?

Erre a kérdésre lényegében pozitív visszajelzések érkeztek. A huszonhat válaszolóból csak ketten jelölték azt, hogy egyáltalán nem elégedettek, míg tizenegyen teljes mértékben azok.

8. sz. diagram: Mennyire elégedett az óvodai neveléssel?

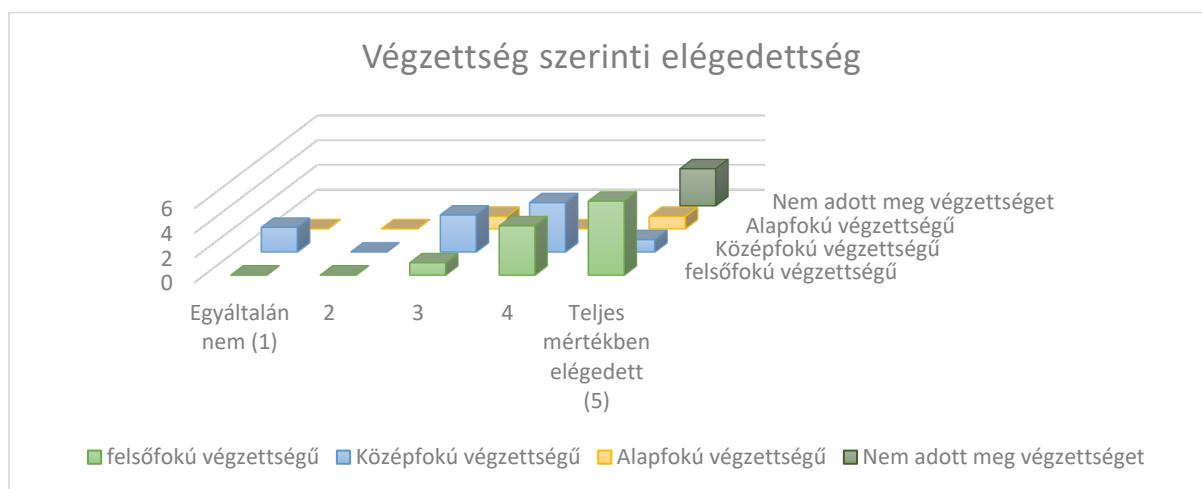
Forrás: saját szerkesztés

Ebben a kérdésben leginkább az óvodapedagógusokat minősítették a szülők, a velük való elégedettséget fejezték ki. Véleményem szerint jó a visszajelzés, mivel 72% adott 4-es vagy 5-ös választ.

Az elégedettség és a végzettség összefüggéseit is szerettem volna felmérni (lásd 9. sz. diagram). A legjobb értékelést a felsőfokú végzettségűek adták, egy-egy közép és alacsony végzettségű, 3 válaszoló saját végzettségét nem adta meg. 4-es értékelést fele-fele arányban adtak a közép- és felsőfokú végzettségűek.

Arra is kíváncsi lettem volna, hogy a nők vagy a férfiak elégedettebbek-e az óvodai neveléssel, de sajnos erre nem tudtam választ kapni a férfi válaszadók alacsony létszáma miatt. Összesen öt válasz érkezett férfitől, melyből három válaszoló teljes mértékben elégedett, egy-egy válasz pedig a 4-es és 3-as szintre érkezett.

9. sz. diagram: Végzettség szerinti elégedettség

Forrás: saját szerkesztés

A következő öt kérdésre szöveges válaszokat kértem, nem szerettem volna befolyásolni a válaszokat előre megadott lehetőségekkel.

3.2.10. Ön miben változtatna az óvodai neveléssel kapcsolatban, mit tart fontosnak?

A legtöbb (10) válaszoló szerint kisebb gyerekcsoportok kellenének, mert szerintük az óvodapedagógusok nem tudnak kellő figyelmet szánni az egyes gyerekekre. Szintén többen, nyolcan a (szabad)játék fontosságára fektették a hangsúlyt. Emellett többen (8) gondolják úgy, hogy nem változtatnának semmin, elégedettek a neveléssel. Alapvetően ezek voltak a legtöbbször fontosnak tartott területek.

Ezek mellett a neveléssel kapcsolatban nagyon sokféle javaslattal találkoztam. Többen azt tartanák fontosnak, hogy az egyéni bánásmód és a differenciálás elve kiemeltebben érvényesüljön. Valaki azt tartja fontosnak, hogy felkészítsék a gyereket az iskolára; valaki pedig épp ellenkezőleg gondolja, szerinte csak játszanak a gyerekek és ne „oktassák” őket.

A válaszok megegyeznek a szakirodalomban fellelhető információkkal. Az OECD javaslataiban is szerepelt a kis létszámú csoportok létrehozása, az ÓNOAP-ban a játék fontossága. Tehát a minőségi nevelés konkrétumai között ugyanaz a szülők, a pedagógusok és a szakma elvárása.

A többnyire pozitív válaszok között egy nagyon elkeserítő vélemény is található: *„Le-cserélném a jelenlegi összes nevelőt és kicsit jobban odafigyelnék arra, ki lehet óvónő. Egyetlen egyet sem tudok mondani, aki nem utálja a gyerekeket. Visszataszító és felháborító a viselkedésük és a hozzáállásuk a gyerekekkel kapcsolatban. Megalázó módon viselkednek a gyerekekkel. És ha a szülő fel mer szólalni akkor félő, hogy a gyerek issza meg a levét, így inkább hallgatunk és várjuk, hogy elballagjon a gyerkőc.”* Ez a válasz engem nagyon megdöbbentett. Az itt említett óvodapedagógusok láthatóan nem tudnak jól kommunikálni a válaszadó szülővel, mert abban az esetben nem született volna ilyen vélemény. A konfliktus forrását sajnos nem tudhatjuk meg, de akár vezetői segítséggel valószínűleg orvosolható lenne a probléma. A szülő szempontjából nézve, az óvodapedagógusok nem rendelkeznek megfelelő pedagógusi személyiségvonásokkal és kompetenciákkal. Kelemen (2008) az ilyen és ehhez hasonló problémákra hívja fel a figyelmet értékezésében, miszerint a gyakorlati oktatásra nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a képzés során. Hiszen, ha az említett óvodapedagógusok több konfliktuskezelési vagy megoldási módszerrel találkoztak volna, talán nem mérgesedik így el a viszony szülő és pedagógus között. Egy fogadóórai beszélgetés sokat segíthetne a konfliktus rendezésében véleményem szerint.

3.2.11. „Ön szerint milyen a jó óvodapedagógus?”

A legtöbbször előforduló meghatározások a következők voltak: empátikus, kedves, türelmes, szereti a gyerekeket, odafigyelő, következetes, határozott, szeret játszani. Néhányan a kellő képzettséget, a kreativitást, jó helyzetfelismerő és a motivált jelzőket is említették. Ebben a kérdésben nagyjából egyetértettek a szülők, hasonló válaszok születtek.

Az elvárt személyiségvonások és készségek között szerepelt mind az elméleti tudás, mind pedig az általánosan elvárt pedagógusi meghatározók.

Kelemen (2008) értekezésében is szerepelnek ezek a személyiségjegyek, általánosságban ezek az alapvető elvárások a pedagógusok felé. A munkájában vizsgált fontos készség, a konfliktusos nevelési helyzetek megoldása nem szerepel a kérdőívem szülői válaszai között. A hiánya érthető, mert laikus szülőként nem ismerik a pálya elvárásait.

3.2.12.-13. Mi lett volna a foglalkozása, ha a gyermekkorai álmát követi? Mi az Ön foglalkozása?

A következő kérdések a gyermekkorban vágyott munkára és a megvalósult munkaterületre kérdeztek rá. Itt arra lettem volna kíváncsi, hogy hányan szerettek volna pedagógusok lenni gyermekkorukban és végül hányan lettek azok. Szerintem az szeretne pedagógus lenni, akinek az óvónői és tanárai jó pedagógusok voltak, így megfelelő mintát láthattak óvodától egészen az egyetemig.

Gyerekkori álma 23 válaszolónak volt a pedagógusi pálya, akik közül tizenegyen lettek végül pedagógusok, ebből öten óvodapedagógusok. Összeségében a 85 válaszoló közül 18 fő lépett pedagógus pályára. Országos felmérés esetén valószínűleg nem ez az arány született volna, mert mint fentebb említettem, több főiskolás csoporttársam is kitöltötte a kérdőívet, ezért az óvodapedagógusok aránya magasabb lehet az országos átlagnál (1. számú táblázat, lásd a mellékletben).

3.2.14. Emlékszik-e Ön az óvónénijére, milyen emlékei vannak vele kapcsolatban?

Huszonhárom válaszolónak nincs emléke, öten pedig nem jártak óvodába. A többiek többnyire pozitívan emlékeznek vissza, néhányan le is írták, miért szerették az óvónőjüket. A példák között elsősorban a kedvesség, játékoság és ezzel együtt a szigorú, de következetes jelző szerepelt. Ketten írták, hogy nem szerették az óvónőjüket és negatív emlékeik vannak, de csak egyikük írta le, hogy azért, mert mindig kiabált velük.

Érdekesség, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadók, mind pozitívan emlékeznek vissza az óvónőikre. Valószínűleg nemcsak véletlen egybeesés. Ők jól élték meg az

óvodai éveket, jó kapcsolatot ápoltak nevelőikkel és megkaphatták azt a motivációt, ami a további tanulási vágyukat megalapozta. Ezen eredmény alapján jól látszik, milyen fontos egy szakmailag jól felkészült, megfelelő személyiségvonásokkal rendelkező óvodapedagógus a gyermekek számára.

Összefoglalás

A tudásalapú társadalom egy olyan társadalom, ahol a tudás a gazdaság tőkéje. A lakosság nagy hányada nem anyagi javakkal, hanem a tudás és információ birtokában végzi munkáját. A tudásalapú társadalom nélkülözhetetlen eleme a Lifelong Learning, vagyis az életen át tartó tanulás. Ennek megalapozása koragyermekkorban, még az iskolába lépés előtt történhet meg, ezért a legnagyobb hangsúlyt a bölcsődei és óvodai nevelés és gondozás fejlesztésére kell fektetni.

A tudásalapú társadalom kialakulásához elengedhetetlen tényező a színvonalas, minőségi kisgyermekkorai nevelés. Világszerte felismerték, hogy a koragyermekkorai nevelés minősége nagyon fontos a tanulásvágy és a Lifelong Learning megvalósulásához. Már a bölcsődékben dolgozó kisgyermeknevelőknek is felsőfokú végzettséggel kell rendelkezniük, hogy megfelelő szintű neveléssel indíthassák útjára a kisgyermeket. E korai nevelési intézmények fontos feladata a hátrányos helyzetű gyermekek és családjaik szociális hátrányának csökkentése is, amivel az esélyegyenlőséget igyekeznek biztosítani minden gyermek számára. Magyarország is felismerte ennek fontosságát, ezért törvényi szabályozással segítik az óvodák feladatait megvalósulni és védik a gyermekek érdekeit. A kisgyermeknevelés fontosságát jelzi, hogy csak magasan képzett óvodapedagógusok láthatják el a nevelési feladatokat. Ennek biztosítására az óvodapedagógus-képzés az utóbbi években folyamatosan bővül a társadalmi igényeknek megfelelő kurzusokkal, mint például a gyógypedagógia alapjai vagy a pedagógusszemélyiséget fejlesztő tréningek. Egyes kutatások szerint a gyakorlati oktatásra és a pedagógusok személyiségfejlesztésére kellene még nagyobb hangsúlyt fektetni, mert a pedagógus legfontosabb eszköze, maga a személyisége. A tudásalapú társadalomban folyamatosan tűnnek el és jelennek meg új szakmák, amit az oktatás csak lassan tud követni. Az oktatási rendszert át kellene formálni egy olyan rendszerré, ami nem a lexikális tudást helyezné előtérbe, hanem a problémamegoldás és az információkeresés készségét.

A pedagóguspálya vonzóbbá tételéhez 2013-ban bevezették a pedagógus életpályamodellt. A magasabb fokozat magasabb fizetéssel is együtt jár. Az első kettő gyakornoki évben, egy mentor segíti a pályakezdőt, útmutatást nyújt neki és bevezeti a pedagóguslét mindennapjaiba. A pedagógusokat az életpályamodell arra ösztönzi, hogy folyamatosan fejlődjenek, hiszen bizonyos időközönként minősítő vizsgát kell tenniük és bizonyítani szaktudásukat és alkalmasságukat a pálya felé. A pályán maradáshoz elengedhetetlen a „Pedagógus II.” fokozat megszerzése, ami szintén a folyamatos fejlődést biztosítja.

A kormány egyéb intézkedésekkel is segíti az ország fejlődését, mint a gyermekes családoknak a családi adókedvezmény bevezetése, bölcsődék számának bővítése és igénybevételeinek támogatása. Az óvodák épületeit is korszerűsítik az utóbbi tíz évben az ország egész területén, elhelyezkedésre való tekintet nélkül. Törvényi szabályozással biztosítják, hogy a kistelepüléseken is elérhető legyen az ingyenes óvodai ellátás. 2012-től kötelező az óvoda látogatása 3 éves kortól, ami segíti a szociális hátrányos helyzet csökkentését, s egyben a szülők munkába állását. Ha a szülők dolgoznak, úgy jobb anyagi körülmények között élhetnek a családok, ami szintén a társadalom fejlődését szolgálja. Amennyiben egy településen legalább nyolc szülő igényli, úgy meg kell oldani az óvodai ellátást. A lakhatási körülmények javításához különféle támogatások igényelhetők minden évben. Több településen szolgálati lakást ajánlanak fel a pedagógusok (és családjaik) számára.

A Munka Törvénykönyve támogatja a felnőtt lakosság továbbtanulását, igény szerint kötelezően kiadandó szabadsággal, hogy a vizsgákra tudjanak felkészülni és részt tudjanak venni, a szakdolgozat elkészítéséhez 10 munkanap szabadság vehető igénybe. A gyermekvédelmi rendszer is folyamatos fejlődésben van, ami szorosan összefügg az esélyegyenlőség kialakulásának lehetőségével.

Véleményem szerint még egy ösztönző programra lenne szükség a továbbtanulási kedv fokozásához. Ha a pedagóguspálya szemszögéből vizsgáljuk, akkor például a magasabb bérezés is vonzóvá tehetné ezt a pályát. Mert igaz, hogy az előmeneteli rendszerben haladva egyre nő a bérezés, de a pályakezdők igen alacsony szintű bérrel indulnak. Az EU egyik törekvése, miszerint a férfiakat is érdekelté kellene tenni a pedagógusi pálya iránt, növelhetné a szakma bérezését és a társadalmi megbecsülését is.

Magyarországon az állam 10 félév tanulást minden magyar állampolgárnak ingyen biztosít a felsőoktatási intézményekben, amennyiben állami költségtérítéses szakra jelentkezik. Ez többnyire elegendő az első diploma ingyenes megszerzéséhez.

Kérdőíves kutatásom eredményei is azt a tendenciát mutatják, miszerint (lassan) nő a felsőfokú szakképesítéssel rendelkezők száma, ahogy erre már a szakemberek rávilágítottak. A középfokú végzettséggel rendelkezők száma a legnagyobb hazánkban, az alapfokú végzettségűek száma pedig stagnál. A szakirodalommal megegyező eredmény született abban a kérdésben is, hogy az utódok minimum a szüleik iskolai végzettségi szintjével rendelkeznek. Az én kis létszámú kutatásom alapján a többségnek magasabb az iskolai végzettsége, mint szüleié, de ez az eredmény a válaszadók behatárolt köre miatt történhetett.

A tanulásvágy és az óvodai nevelés között is találtam összefüggést. Minden felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadónak pozitív emlékei vannak az óvodában töltött éveiről.

Esetükben sikerült megalapozni a Lifelong Learning alapját, a tanulásvágyat. Többnyire a pedagógus személyiségét találták pozitívnak. Ez az eredmény bizonyítja, hogy a pedagógus személyisége az egyik legfontosabb eszköze a pályán. Emiatt helytállóak azok a javaslatok, miszerint a személyiségvonások fejlesztésére nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a pedagógusképzés során.

Kijelenthetjük, hogy Magyarország elindult a tudásalapú társadalom kialakulásához vezető úton.

Irodalomjegyzék

1. 1992. évi XXII. törvény 115.§ a Munka Törvénykönyvéről
2. 2011. évi CXCV. törvény a Nemzeti Köznevelésről 89.§ (1)
3. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
4. Aggné Pirka Veronika (2014): A magyar óvodáztatás és óvóképzés történetének alakulása. In: *Kora gyermekkori nevelés– és családtörténet*. Budapest: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, 87-105. p.
5. Bakonyi Anna (2013). *Értékkövető gondolatok az óvodai nevelés programjaiban. A magyar óvodai nevelés íve 1971-2013–Szabadi Ilona emlékére*. Neveléstudomány [online], 4, p. 34-44. [2023. 04. 20.] >URL: http://nevelstudomany.elte.hu/downloads/2013/nevelstudomany_2013_4_34-44.pdf
6. Bilibok Péterné — Sebestyén Istvánné — Zibolen Endre (1984): *Első óvodáink életéből 1829-1933*. Budapest: Tankönyvkiadó, 182 p.
7. Erát Dávid – Huszár Miklós – Füzér Katalin (2022): Társadalmi mobilitás és partnerszelekció. In: Kolosi Tamás – Szelényi Iván – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi Riport*. Budapest: TÁRKI, 193-205. p.
8. *Az Európai Bizottság közleménye, Koragyermekkori nevelés és gondozás: hogy minden gyermek szilárdan megalapozhassa jövőjét*, 2011.02.17. 12 p.
9. Fehérvári Anikó – Széll Krisztián (2014): Méltányosság az oktatásban: tanulói eredmények, szülők, iskola. In: Széll Krisztián (szerk.): *Az OECD az oktatásról – adatok, elemzések, értelmezések*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet 41-51. p.
10. Fülöp Tamás (2020): Online kulturális tartalmak a tudásalapú társadalom és az élet-hosszig tartó tanulás szolgálatában = Online Cultural Content to Support Knowledge-Based Society and Lifelong Learning. In: *Gradus Vol 7, No 2*. 316-323. p.
11. Györgyi Zoltán (2014): Az oktatás eredményei, haszna, megtérülése In: Széll Krisztián (szerk.): *Az OECD az oktatásról – adatok, elemzések, értelmezések*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 29-40. p.
12. Kelemen Lajos (2008): *Az óvodapedagógus-képzés és a pedagógusi képességek fejlődésének összefüggései*. Doktori disszertáció. Debreceni Egyetem, [online] [2023. 04. 12.] >URL: (<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/a2c0c7a0-2d7c-4c35-a56b-74b57064d976/content>) 205 p.

13. Lannert Judit (2018): Nem gyermeknek való vidék. A magyar oktatás és a 21. századi kihívások. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi Riport*. Budapest: TÁRKI, 19 p.
14. Mészáros István — Németh András — Pukánszky Béla (2005): *Neveléstörténet, Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe*. Budapest: Osiris Kiadó 417 p.
15. Oktatási Hivatal (2013) [online] [2023. 04. 15.] >URL: https://www.oktas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_pedagogusok_minositesi_rendszeréhez_v3.pdf 13 p.
16. Óvodapedagógus szak. In: *Felvi.hu* honlapja. [online] [2023.04.15.] >URL: https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesek/szakleirasok/Szakleirasok/index.php/szak/80/szakleiras
17. Pintér Róbert — Z. Karvalics László (2007) Információs társadalom – mi az? Egy kifejezés jelentése, története és fogalomkörnyezete In: Pintér Róbert (szerk.): *Az információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. Tankönyv. Budapest: Gondolat – Új Mandátum, 29-46. p.
18. Podráczky Judit (2007): *Óvodaügy a 19. századi magyar társadalomban*. PhD értekezés. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. 152 p.
19. Pukánszky Béla — Németh András (1997): *Neveléstörténet*. Kalocsa: Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 676. p.
20. Simai Mihály (2015): A tudásalapú társadalom tudománya felé. In: *MTA Könyvtár és Információs Központ honlapja*. [online] Budapest, [2023.04.18.] >URL: http://real.mtak.hu/34149/1/Simai_Mihaly_A_tudasalapu..MT_u.pdf
21. Szebeni Rita (2022): Gondolatok az óvodapedagógus-szerepről, óvodapedagógus-képzésről. In: *Sárospataki füzetek. Tervezés és fejlesztés az óvodában*. Szerkesztette: Toma Kornélia. Sárospatak: Tokaj-Hegyalja Egyetem, 51-60. p.
22. Szent-Gály Viola (2021): Pályakezdéstől az innovációig. In: *Az óvodapedagógia színes világa*, szerk. Petőné Vigh Katalin. Debrecen: Flaccus Kiadó, 336 p.
23. Török Balázs (2014): Kisgyermekkori nevelés és gondozás. In: *Az OECD az oktatásról – adatok, elemzések, értelmezések*. Szerk.: Széll Krisztián, Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. 59-65. p.
24. Török Balázs (2015): *Változások az óvodarendszerben*. Véleménykutatások eredményei (2014/2015). Szerk.: Török Balázs. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 164 p.

Melléklet

1. sz. táblázat: A gyermekkorban vágyott foglalkozás és a jelenlegi foglalkozás összehasonlítása

A válaszokat módosítás nélkül másoltam át.

<i>Mi lett volna a foglalkozása, ha a gyermek-kori álmát követi?</i>	<i>Mi az Ön foglalkozása?</i>
Tanár vagy rendőr.	lelkipásztor
Fodrász	Szakács
Óvónő	Eladó
Tanár	Óvónő
„Két álmom volt az egyikből szakmunkás bizonyítványom lett, ami Autószerelő a másikkban dolgozom!”	Kútfúró!
Fodrász	alkalmazott
Gyógytornász	Gyógytornász
Ápolónő	Eladó
Mezőgazdasági mérnök	Mezőgazdasági erőgépezelő
Villany szerelő	Autóbusz sofőr
Matematika-technika tanár	Nyugdíjas (utolsó: főpénztáros)
Tanár	Tanár , jelenleg munkanélküli
Könyvelő	Humánpolitikai ügyintéző
Pedagógus	Pedagógus
Magyar tanár	-
Óvodapedagógus	Óvodapedagógus
Énekesnő	Óvodapedagógus
Autószerelő	Karbantartó technikus
Tanár	Projektmenedzser
Politikus	Projektmenedzser

Állatorvos	Pedagógus
Orvos	Mérnök
Rendőrr	Pincér
Boltos	Munkanélküli
Fodrász	Ügyintéző
Vendéglátó vállalkozó	Pék
Óvónő	Nyugdíjas
vegyésmérnök	szerkesztő
Állatorvos	Autófényező
Buszsofőr	Mérlegképes könyvelő
Régész	Jogász
Vállalkozó	Egyéni vállalkozó.
Fodrász	Varrónő
Navigator	Igazságügyi közvetítő
Bábszínész	Adminisztrátor
Musical színész	Szolfézs tanár
Állatorvos	Munkaügyi ügyintéző
Óvónő	Konyhai kisegítő
Ügyvéd	Óvodapedagógus
Pszichológus	Kéz és lábápoló; pénzügyi és számviteli ügyintéző
Pedagógus	Ügyintéző
Ügyvéd	Titkárnő
Légiutaskísérő	Óvodapedagógus
Óvodapedagógus	Óvodapedagógus
Fodrász	Ápolónő voltam/ már nyugdíjas
Ugyanez	Tanító
Régész	Recepció

Régész	Óvodapedagógus
Fogorvos	Jelenleg GYED-en vagyok.
Jogász	Gazdasági vezető
rendőr	Nyugdíjas
Tanár	Nyugdíjas pénzügyőr
bolti eladó	Nyugdíjas
Tanár	Tanár
Versenytáncos	Fodrász
Idősek gondozása	Közmunkás kesztyű szabás
Orvos	Tanár
Fodrász	Könyvelő
Régész	Boltvezető-helyettes
Traktoros	Polgármester
Ügyvéd	Mérlegképes könyvelő
Énekesnő	Női Szabó
fodrász	tanuló
Tanár	Tanár lettem, de nem dolgozom a szakmában. (divat szakmában helyezkedtem el, jelenleg stylist vagyok)
Óvónő	Szakács
Óvónő	Masszőr
Óvodapedagógus	Óvodapedagógus
Rendőr	Háztartásbeli
Szülésznő	Nyugdíjas
Erdész	Gyermekotthon vezető
Ápolónő	Szociális gondozó és ápoló
Tanítónő	Pénzügyi ügyintéző
Orvos	Készenléti rendőr.

Tanítónő	Csecsemő és gyermekgondozó
Ügyvéd	Eladó
Hátrányos helyzetű gyermekek nevelése	Szociális ügyintéző
Matek tanár	Könyvelő
Nem volt gyermekkori álom munkám.	Készletkezelő
Dadus	Fodrász
Énekesnő, színész	Óvodapedagógus
Építészmérnök	Hallgató, HR gyakornok
Szakács	Dajka
Óvónő	Óvónő
Nem tudok ilyenről.	Könyvelő
Cukrász	Diszpécser

Forrás: saját szerkesztés

A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

A dolgozat címe: A tudásalapú társadalom kialakulásának lehetőségei Magyarországon

A dolgozatot készítő hallgató neve: Rácz Renáta

Szak, képzési szint és tagozat megnevezése: Óvodapedagógus szak, BA, levelező tagozat

Tanszék/Intézet megnevezése: Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék, Neveléstudományi Intézet

Belső témavezető: Dr. Molnár Gábor, egyetemi docens, MATE Kaposvári Campus

A tudásalapú társadalom a minél több tudás birtoklásával valósulhat meg. Dolgozatomban annak jártam utána, hogy Magyarországon adottak-e a feltételei a kialakulásához.

Alapvető fontosságú e társadalmi forma kialakulásához az élethosszig tartó tanulás, ami koragyermekkorban alapozható meg a magasszintű nevelés és gondozás biztosításával. A koragyermekkor kiemelkedő fontossága miatt és a pályaválasztásom miatt az óvoda feladatai és az óvodapedagógusok szemszögéből dolgoztam fel a témát. Megkerestem a témához kapcsolódó szabályozásokat, javaslatokat és kutatások eredményeit.

Online kitöltendő kérdőívet készítettem annak alátámasztására, hogy a szakirodalomban talált felvetések, megegyeznek-e a valós tényezőkkel. A kutatásomban sajnos csak kis létszámú csoport vett részt, de a válaszok többsége a várt eredményt adta.

A törvényhozás és az oktatáspolitikai, valamint a szociális juttatások mind segítik e folyamat sikerességét.

Az óvodapedagógus képzés több változáson ment keresztül annak érdekében, hogy a változó társadalmi elvárásoknak megfeleljen. Kutatások szerint a gyakorlati képzésre és a személyiségfejlesztésre kellene nagyobb hangsúlyt fektetni a képzés során.

Összességében az a következtetésem, hogy a tudásalapú társadalom kialakulásának lehetőségei adottak Magyarországon.

KONZULTÁCIÓS
NYILATKOZAT

A RACZ RENATA (név) (hallgató Neptun azonosítója: F4ZNC P)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2023. év május hó 08. nap

Belső konzulens

1 A megfelelő aláhúzendő.

2 A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: 24C2 REUNTA
A Hallgató Neptun kódja: F4ZUCP
A dolgozat címe: A tudásalapú társadalom kialakulásának lehetősége
A megjelenés éve: 2023 Magyarországban
A konzulens tanszék neve: Anyanyelvi és Gyermek-kultúra Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. év majus hó 08. nap

Doliz Reun
Hallgató aláírása